

головне завдання – це побороти корупцію. Це робота не одного дня і не одного уряду. Можливо справитися з цим непосильним завданням, якщо ставити перед собою таку ціль. Інформаційне поле повинно працювати на безпеку своєї країни. Це та оболонка, яка має захищати свою країну від інформаційного бруду, який потрапляє через засоби масової інформації та соцмережі. Щоб бути інформаційно захищеними потрібно робити прості речі:

- розширювати радіомовлення на прикордонних районах;
- більше впроваджувати соціальної реклами на каналах телебачення та радіо;
- висвітлювати перемоги наших бійців на Сході України;
- підтримувати переселенців та сімей загиблих;
- впроваджувати реформи;
- боротися з корупцією.

Список використаних джерел

1. KyivPost, December. – 2015. – №11. – S.5.
2. Петрик М. В., Остроухов В. В. та ін. Информационно-психологическая безопасность в эпоху глобализации / М. В. Петрик, В. В. Остроухов. – К., 2008. – 543 с.
3. <https://uk.wikipedia.org/wiki>
4. http://mymedia.org.ua/articles/infowars/recept_prigotuvannya_nformac_yno_v_y_ni.html
5. Морозов С. М. Шкарапуца Л. М. Словник іншомовних слів. – К.: Наук. думка, 2000. – 680 с.
6. <https://mip.gov.ua>
7. http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/manipulation/adam_lelonek_pro_informatsiyну_viyну_protі_ukraini_vse_tilki_pochinaetsya/

References

1. KyivPost, December. – 2015. – №11. – S.5.
2. Petryk M. V., Ostrouhov V. V. та in. Informacionno-psihologicheskaja bezopasnost' v jepohu globalizacii / M. V. Petryk, V. V. Ostrouhov. – K., 2008. – 543 s.
3. <https://uk.wikipedia.org/wiki>
4. http://mymedia.org.ua/articles/infowars/recept_prigotuvannya_nformac_yno_v_y_ni.html
5. Morozov S. M. Shkaraputa L. M. Slovnky inshomovnyh sliv. – K.: Nauk. dumka, 2000. – 680 s.
6. <https://mip.gov.ua>
7. http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/manipulation/adam_lelonek_pro_informatsiyну_viyну_protі_ukraini_vse_tilki_pochinaetsya/

Artyushenko O. M., Ph.D., Associate Professor of Foreign Languages Department, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine, Kyiv)

Information warfare in Ukraine

The information war, its reasons and consequences are analysed in the article. The rationale of this theme is underlined. The stages of origin of information war are analysed. The author points up those aspects that conduce the improvement of informative politics. The state must create all conditions in order to improve broadcasting on the territory of Ukraine and overseas.

Keywords: information war, hybrid war, propaganda, national security, society.

Артюшенко О. Н., кандидат философских наук, доцент кафедры иностранных языков, Межрегиональная Академия управления персоналом (Украина, Киев)

Информационная война в Украине

Анализируется информационная война, ее причины и последствия. Подчеркнуто актуальность данной тематики. Проанализированы этапы возникновения информационной войны. Автор акцентирует внимание на тех аспектах, которые способствуют улучшению информационной политики. Государство должно создавать все условия для того, чтобы улучшать вещание на территории Украины и за ее пределами.

Ключевые слова: информационная война, гибридная война, пропаганда, национальная безопасность, общество.

УДК 159.9:130.3

Смельяненко Є. О.,
кандидат філософських наук, доцент, докторант,
НІСД (Україна, Київ), shalimova_eo@mail.ru

МАРГІНАЛЬНІСТЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ДІЙНОЇ ЕКЗИСТЕНЦІЇ ТА ПАРАДОКС ЛЮДСЬКОГО БУТТЯ

Дослідження розкриває екзистенційну природу маргінальності у її зв'язках із часом, характеризуючи її парадоксальність. Маргінальність відкривається свідомості в помежевій ситуації і тому має екзистенційну природу. Природа маргінальності є свідомість в аспекті можливості іншого, яка являє собою реалізацію «інтуїції невизначеності». Маргінальність містить змістовність, проте ця змістовність не вкладається в жодні межі визначеності і представлена безперервним переходом. Це дає можливість розглядати маргінальність як чистий час. Темпоральна природа маргінальності передбачає будь-які зміни, що ведуть до появи нової цілісної свідомості. Але перебування в постійній перехідності спричиняє непомірний тиск і деструктивний вплив на людину.

Ключові слова: буття, свідомість, маргінальність, екзистенційність, час, парадокс.

У науковий вжиток поняття «маргінальна людина» ввів дослідник Р. Парк на початку ХХ століття, позначаючи стан індивіда, який перебуває на межі двох різних, конфліктуючих між собою життєвих укладів. Його дослідження продовжували і розширювали Т. Веблен, Е. Стоунквіст, Д. Головенський, А. Фарж, Я. Штумський, Б. Манчіні та ін. Вітчизняні розвідки маргінальності розгортаються після 80-х років ХХ ст. роботами Є. Старикова. Серед дослідників маргінальності у вітчизняному соціально-філософському варто назвати А. Атояна, С. Кагермазову, В. Муляра, І. Попову, С. Рашковського, М. Тьомкіна, К. Феофанова, Н. Фролову, Б. Шапталова, В. Шапінського та ін. Проте, зі змінами суспільства, з нагнітанням потужних трансформаційних процесів, постійної інтенсифікації соціальної динаміки феномен маргінальності швидко змінюється: розширюється і поглиблюється, ускладнюється та диференціюється, здобуваючи все більш масштабного та впливу на життєдіяльність мас. Наукові здобутки кінця ХХ початку ХХІ століття, хоч і є детальними і численними, вже не відповідають потребам соціальної практики, оскільки не відображають тенденцій реального розгортання явища маргінальності сьогодні, не враховують його всеохопності та фундаментальності. Це обумовлює актуальність пошуку глибинних феноменологічних підґрунть маргіналізації.

Тож, метою даної роботи є осмислити екзистенційну вкоріненість маргінальності в людському бутті і її парадоксальний вплив на людську свідомість.

Для того, щоб визначити природу маргінальності неминуче необхідно здійснити аналіз змістів свідомості, оскільки маргінальність являє себе в якості механізму його функціонування. Природа маргінальності є свідомість в аспекті можливості іншого, яка являє собою реалізацію «інтуїції невизначеності», іншими словами, те, що не потребує доведення. Її підґрунтя не в чомусь заданому наперед, але в потенції творити інше: не людина задає, що вважати очевидним, але сама невизначеність, посвідчуючи себе у якості очевидності, формує її як особистість [2, с. 123–128]. Ця очевидність себе, така, що собі не належить, є можливість бути іншим, оскільки виникає лише в горизонті припущення іншого, тому і виділена якість стає не необхідною, а можливою. Як одна з можливостей, що може реалізуватись, вона є та очевидність, що складає сутнісну основу маргінальності [3].

Маргінальність передбачає певне одкровення, яке може відбутись в свідомості, а може і не відбутись,

проте її присутність наповнена постійною знемогою, готовністю свідомості відкритися до буття. Становлення маргінальності та реалізація її в свідомості є неможливим без переходу всіх меж визначеності, що робить її сутність абсолютно іншою у відношенні до будь-яких дефініцій. Маргінальна свідомість по своїй природі постійна, проте її постійність її виражається в нескінченному і невпинному переході. Саме тому свідомість проявляє себе як перехідна, яка являє собою інше по відношенню до змістів, що першопочатково її утворили [4].

Тому, не дивлячись на те, що маргінальність реалізує себе в перехідному стані, вона не заперечує руху в ній змістовності. Мова йде лише про те, що ця змістовність не вкладається в жодні межі визначеності. Досвід маргінальної свідомості даний в русі, який виходить за межі будь-якої визначеності, яка вказує на вже усталене. Те ж що знаходиться в становленні не підпадає під жодне визначення, оскільки воно ще тільки відбувається, проте не відбулось, не визначилось і не оформилось.

Визначена свідомість виключає з себе маргінальність, оскільки замкнена в межі: вона вже є минуле, але все що відбулось складає сутність того, що є, а те, що складає певну сутність, проходить повз маргінальне. Якщо маргінальність невизначена і невизначувана, то, як можна знати про її присутність у свідомості. Маргінальність відкривається свідомості в помежевій ситуації. Коли свідомість не знає себе в якості визначеного, а відкриває в собі невизначеність, тобто реалізує себе на межі невизначеності.

Свідомість, що відкрила себе як маргінальна, не знає спокою, намагаючись знайти можливість вийти за межі заданих меж, для здійснення переходу. На необхідність його здійснення вказує сам факт «стану на межі» свого існування як даності або наявності так званих «помежевих ситуацій». Вони вражають людину, вириваючи її з повсякденності і тільки завдяки цьому штовхають її до здобуття дійсної екзистенції [1, с. 71]. Тільки в таких помежевих станах свідомість проявляє маргінальність. Тож, в умовах сучасного суспільства більшість людей надто часто переживають «помежеві стани» і тому природно проявляють маргінальність. Проте, наскільки такий поштовх до дійсної екзистенції посилює пересічним масам, адже, по суті, такий поштовх є кризовим станом?

Проте кризові умови змінюються і можуть бути піддані планованому втручанню і свідомість, якщо вона високорозвинена, опиняється в стані впоратись з ситуацією, опанувати обставини та перехідність, прийняти власну дійсну екзистенцію, щоб засобами розумної запобігливості уникнути загрози поглинання маргінальністю.

Так, маргінальність є певним перехідним станом свідомості, постаючи певною помежевою зоною. Вона проявляється в ситуаціях, які не стільки характеризуються частковостями, скільки постають в якості загального змістовного моменту, в ситуаціях, які хоч і змінюються відповідно до обставин в їх конкретних явлених формах, однак при цьому як такі не належать самому буттю.

Подібні маргінальні моменти свідомості, які хоч і здатні змінюватись в окремих проявах, але як такі належать сутності особистого буття і тому стають неминучими, К. Ясперс і назвав «помежевими станами» [8]. Помежеві ситуації не змінюються; по відношенню до нашого буття вони є остаточними. Вони існують наряду з самим буттям. Ключовим тут є уявлення про межу, яка є краєм, яким

буття наштовхується на щось інше, ніж саме воно [7]. Той факт, що людська свідомість завжди має певні межі, завжди визнавався і не є новим. Новим є питання про те, яким чином межі, що мають конститутивний характер, вбудовані в саме внутрішнє єство людської свідомості.

Межа являє собою не те, що певним чином розташовувалось з іншого боку та обмежувало людину ззовні, але те, що визначає його в самій глибині його єства, постає необхідною умовою нового пошуку.

Образ цієї межі проявляється в окремих помежевих ситуаціях: страждання, боротьба, випадковість, провинна тощо. Подібні ситуації були відомі завжди, проте зазвичай вони розглядалися переважним чином в якості чогось випадкового, того, чого можна уникнути. Однак саме ці ситуації вказують на необхідність буття. Ці моменти пізнаються в їх нескасуюваності, як дещо, чого неможна уникнути, дещо вирішальне, що іманентне сутності самої людини, без чого ця сутність не може бути повноцінно визначена.

І саме тому помежеві ситуації являють собою щось таке, що неможна було б врахувати в дії. Вирішальним в цих ситуаціях є саме те, що під напором їх реальності основа будь-якого знання і дії стає сумнівною для людини. І оскільки людина не затуляє штучно на це очі, в даних ситуаціях відкривається неповноцінність, що здатна зробити її іншою відносно самої себе [7, с. 44–54].

В помежевих ситуаціях людина поставлена перед обличчям глибокої тривожності власного буття, що тільки загострюється в умовах сучасного суспільства. Так, єдине спільне, що є для людей в нинішньому суспільстві, це те, що в ньому немає нічого твердого, чіткого, жодного визначеного абсолюту, жодної опори, яка б встояла перед тим чи іншим досвідом або думкою. Нині в суспільстві все тече, все знаходиться в непокої і русі, абсолютно все може бути поставлене «під питання», все відносне, все розділене на суперечності [8, с. 47].

Маргінальність в такому випадку виражається в тому, що людина підведена до межі будь-якої визначеності і цілісності, вказує на необхідність перейти межу. Вона являє собою зняття будь-яких визначеностей і певностей, оскільки виявляє себе в переході від однієї визначеності до іншої. Маргінальність – це зміст свідомості, що знаходиться поза межею прояву та усвідомлення власної сутності. Маргінальні зони завжди плинні і змінювані, вони вказують на можливість стати іншим і в результаті сформувати іншу цілісність свідомості. Вони переходять певні рамки меж, і через свою мінливість дають свідомості потенцію зміни та визначення іншого цілого.

В цьому сенсі пограничні (маргінальні) ситуації – це такі стани, в яких свідомість підведена до меж свого існування і які вказують на можливість його іншобуття. Свідомість переживає їх, в результаті чого дійсність не складається в єдине гармонійне та усвідомлене ціле: в ній протиступають суперечності, які не можуть бути вирішені через мислення або ж виглядають як принципово невирішувані. Даний феномен краще всього описується поняттям парадоксу.

Таким чином, помежеві (маргінальні) ситуації демонструють конечність буття як можливість іншого найбільш вирішальним чином, оскільки вони не тільки окреслюють тверду межу, але й вказують на необхідність її подолання, що робить можливим будь-яке гармонійне існування.

На буденному рівні свідомості, маргінальність протиставлена будь-якій заспокоєності свідомості в гармонійному та визначеному стані, вона підтримує відчуття неспокою, яке гнітить, змушує постійно рухатись вперед та постійно змінюватись. Невелика кількість осіб здатна віднайти гармонію і баланс в стані постійного пошуку та переходу. В силу того, що маргінальність може бути пояснена не з позиції визначеної цілісності, але навпаки, в її невизначуваній розумності, вона вказує на тривожність і незахищеність людського буття в помежевих ситуаціях [2].

При цьому дана категорія дозволяє побачити людське буття в його загубленості, доводить до стану повної напруги людське існування. Це є характерний момент: без маргінальних імпульсів свідомість не може підняти себе до стану екзистенційного існування. Маргінальність і є власна спонукка для розкриття дійсного справжнього існування.

Це відбувається в тому відчутному досвіді, коли свідомість занурена у помежеву ситуацію. Лише на основі здійснення маргінальності формується повне і конкретне розкриття екзистенційного існування. Тільки на ґрунті поняття помежевої ситуації виникає та суттєва гострота, яка міститься в явищі маргінального існування. Людина і здатна ухилитись від помежевих ситуацій через занурення побутовість повсякденності, проте зазирнувши в неї, вона виявляє дійсне екзистенційне буття [8].

Маргінальність, будучи моментом свідомості, забезпечує їй мінливість та рухливість, тому її можна розглядати як чистий час, час в процесі постійного становлення. Темпоральна природа маргінальності передбачає будь-які зміни, що ведуть до появи нової цілісної свідомості через безперервний рух до визначення певного нового цілого. Час є мінливість і тому є саме буття.

Таким чином, маргінальність є не просто безкінечний процес переходу з однієї якості в іншу, що реалізує себе на межі будь-якого визначення, але й сама можливість для такого переходу. При цьому маргінальна свідомість хоч і змістовна, проте завжди неоформлена, перехідна. І саме в цій якості вона несе в собі важливу роль для породження нової свідомості, оскільки постійно штовхає її на перехід для того, щоб вийти за звичні межі до пошуку нового, іншого.

Проте, людина окрім всього іншого є природно психічна істота, а її свідомість – це рівень розвитку психіки з усіма приналежними їй рисами. Людська психіка (об'єктивно – тобто у переважної більшості) виявляє потребу у розвитку та самореалізації, але так само і потребу в безпеці і стабільності, яка забезпечується перебування всередині певних меж. Постійне порушення балансу між цими потребами часто несе руйнівні для психіки і свідомості наслідки, а безперервна перехідність і занурення у помежеві ситуації і є порушення такої рівноваги. Тож, перебування в постійній перехідності та мінливості спричиняє непомірний тиск на свідомість і вона, не витримавши, фіксується, застигає у невизначеному постійному, вже не рухливому, отримавши статичну цілісність з розрізнених і не пов'язаних між собою частин. І така постає маргінальність є вже безпотенційною до продукування нового, є застиглий, незавершившийся через свою надлишкову складність та інтенсивність перехід до нового, що завмер у вічній дисфункціональній еклетиці. Саме ця проблемна та загрозлива сторона маргінальності як екзистенційного парадоксу є важливим питанням для подальших перспективних наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Деткова Т. Ю. Онтологические и философско-антропологические аспекты смысла: природность феномена и феноменальность природы: дисс. ... канд. филос. наук: 09.00.01 – онтология и теория познания / Т. Ю. Деткова. – Омск, 2006. – С.71.
2. Карпицкий Н. Н. Переживание целостности жизни как опыт мира в бытии человека / Н. Н. Карпицкий // Философия. Наука. Культура. – М.: Издательство МГУ, 2004. – Вып.3. – С.123–128.
3. Мамардашвили М. К. Проблема сознания и философское призвание [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ihtk.lib.ru>
4. Маслов А. О. Маргинальна особистість як предмет соціально-філософського аналізу: автореф. ... канд. филос. наук: спец. 09.00.03 – соціальна філософія і філософія історії / А. О. Маслов. – К., 2004. – 22 с.
5. Перевальская С. В. Темпоральность чистого сознания–времени (опыт феноменологического описания): дисс. ... канд. филос. наук: спец. 09.00.01 – онтология и теория познания / С. В. Перевальская. – Омск, 2007. – 143 с.
6. Плеснер Х. Ступени органического и человек [Электронный ресурс] / Х. Плеснер. – Режим доступа: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000877/st000.shtml>
7. Стеценко В. Екзистенціалізм як «філософія людини» ХХ століття / В. Стеценко // Соціогуманітарні проблеми людини. – 2010. – №4. – С.44–54.
8. Ясперс К. Введение в философию. – Минск: Пропилей, 2000. – 191 с.

References

1. Detkova T. Yu. Ontologicheskie i filosofsko-antropologicheskie aspektyi smysla: prirodnost fenomena i fenomenalnost prirody: diss. ... kand. filoz. nauk: 09.00.01 – ontologiya i teoriya poznaniya / T. Yu. Detkova. – Omsk, 2006. – S.71.
2. Karpitskiy N. N. Perekhivanie tselostnosti zhizni kak opyt mira v bytii cheloveka / N. N. Karpitskiy // Filosofiya. Nauka. Kultura. – M.: Izdatelstvo MGU, 2004. – Vyip.3. – S.123–128.
3. Mamardashvili M. K. Problema soznaniya i filosofskoe prizvanie [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://ihtk.lib.ru>
4. Maslov A. O. Marhinal'na osobystist' yak predmet sotsial'no-filosofs'koho analizu: avtoref. ... kand. filoz. nauk: spets. 09.00.03 – sotsial'na filosofiya i filosofiya istoriyi / A. O. Maslov. – K., 2004. – 22 s.
5. Perevalskaya S. V. Temporalnost chistogo soznaniya–vremeni (opyit fenomenologicheskogo opisaniya): diss. ... kand. filoz. nauk: spets. 09.00.01 – ontologiya i teoriya poznaniya / S. V. Perevalskaya. – Omsk, 2007. – 143 s.
6. Plesner X. Stupeni organicheskogo i chelovek [Elektronnyy resurs] / H. Plesner. – Rezhim dostupu: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000877/st000.shtml>
7. Stetsenko V. Ekzyentsializm yak «filosofiya lyudyny» ХХ stolittya / V. Stetsenko // Sotsiohumanitarni problemy lyudyny. – 2010. – №4. – S.44–54.
8. Yaspers. K. Vvedenie v filosofiyu. – Minsk: Izd-vo EGU ZAO «Propilei», 2000. – 191 s.

Yemelyanenko Ye. O., Ph.D., Associate Professor, doctoral student NISS (Ukraine, Kyiv), shalimova_eo@mail.ru

Marginality as a source of true existence and the paradox of human being

The study reveals the existential nature of marginality in its relations with time, describing its paradox. Marginality discloses for mind in edge situation and therefore has an existential nature. Nature of marginality is mind in terms of other opportunities, which is the implementation of «uncertainty intuition». Marginality has rich of contains, but this richness does not fit into any limits provided certainty and continuous transition. This makes it possible to consider marginality as a pure time. Temporal nature of marginality assumes any changes leading to the emergence of a new holistic mind. But stay in constant transitional causing extreme pressure and destructive effect on people.

Keywords: being, mind, marginality, existence, time, paradox.

Емельяненко Е. О., кандидат философских наук, доцент, доктрант, НИСИ (Украина, Киев), shalimova_eo@mail.ru

Маргинальность как источник действительной экзистенции и парадокс человеческого бытия

Исследование раскрывает экзистенциальную природу маргинальности в ее связях со временем, характеризует ее парадоксальность. Маргинальность открывается для сознания в пограничной ситуации и поэтому имеет экзистенциальную природу. Природа маргинальности является сознанием в аспекте возможности другого, которая представляет собой реализацию «интуиции

неопределенности». Маргинальность обладает содержательностью, однако эта содержательность не укладывается ни в какие рамки определенности и представлена непрерывным переходом. Это дает возможность рассматривать маргинальность как чистое время. Темпоральная природа маргинальности предусматривает любые изменения, ведущие к появлению новой целостности сознания. Но пребывание в постоянной переходности вызывает непомерное давление и деструктивное влияние на человека.

Ключевые слова: бытие, сознание, маргинальность, экзистенциальность, время, парадокс.

* * *

УДК (316.613+572)–059:599.89**homo sovieticus*+94(47+57)

Струченков А. В.,
кандидат исторических наук, доцент кафедры
украиноведения, Донецкий национальный
университет экономики и торговли им. Михаила
Туган–Барановского (Украина, Кривой Рог),
Romanuxa@mail.ru

Романуха А. Н.,
кандидат исторических наук, доцент кафедры
украиноведения, Донецкий национальный
университет экономики и торговли им. Михаила
Туган–Барановского (Украина, Кривой Рог),
Romanuxa@mail.ru

СОЦИАЛЬНО–АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ КОНЦЕПЦИИ *HOMO SOVIETICUS*

На основе методологических принципов социальной антропологии, а также теорий П. Бурдьё, Н. Элиаса, П. Бергера, А. Зиновьева рассматривается концепция *homo sovieticus*. Особое внимание уделено анализу механизмов конструирования и воспроизводства советскости в повседневных практиках на примере технической интеллигенции Донбасса. Наряду с этим проанализированы основные социально–антропологические характеристики советского человека.

Ключевые слова: *габитус*, интеллигенция, общество Модерна, повседневность, советскость, *homo sovieticus*.

(статья друкється мовою оригіналу)

Систему социально–политических, экономических и духовных отношений в СССР невозможно представить без их создателя и носителя – советского человека (*homo sovieticus*). Данное понятие не было лишь языковым клише коммунистической пропаганды, оно означало реальный феномен, объективированный в микропрактиках и интеракциях повседневной жизни рядовых граждан СССР. Сам термин *homo sovieticus* стал активно использоваться не только в публицистике, но и в академической науке после публикации одноименного остросатирического романа А. А. Зиновьева. Инициированный ученым дискурс о советском человеке и советскости нашёл отражение в исследовании российских и украинских социологов и историков. В работах В. Л. Вайля, А. А. Гениса [3], Ю. А. Левады [11; 12] впервые была осуществлена попытка изучить материальные и духовные аспекты повседневной жизни советских людей в 1960–1980–е годы. Анализ истоков, природы и механизмов приобщения и воспроизводства советской социальности в связи с процессами модернизации 1920–1930–х годов представлен в публикациях Н. Н. Козловой [7; 8], Н. Б. Лебиной [9; 10], Е. В. Стяжкиной [14; 15]. Отличительной чертой этих работ является широкое использование источников личного происхождения (дневники, письма и т.п.), информативный потенциал которых интерпретируется, исходя из методологических принципов феноменологии и социальной антропологии.

Однако актуальность затронутой нами проблемы состоит не только в недостаточном уровне ее научной

разработанности. Отечественные и зарубежные ученые сходятся во мнении, что после распада СССР *homo sovieticus* не исчез [17]. Следовательно, существующие на постсоветском пространстве социальные институты, модели социальных отношений, ценностно–нормативная система, политическая, правовая, экономическая культура генетически связаны с советским прошлым и могут быть исследованы и поняты только через свое прошлое.

Приведенные выше аргументы в пользу научной и общественной актуальности изучения феномена советскости определили цель предлагаемой статьи, которая состоит в комплексном изучении процесса формирования социально–антропологических качеств советского человека на примере повседневной жизни технической интеллигенции Донбасса в 1920–1930–е годы. Реализация поставленной цели предполагает решение следующих задач: 1) проанализировать базовые принципы социальной антропологии в изучении повседневности; 2) определить мотивы и механизмы формирования советскости у инженерно–технических работников (ИТР); 3) выявить специфику социально–антропологических черт советского человека; 4) проанализировать основные формы и модели воспроизводства в повседневной жизни советскости как социальности современного общества.

Выбор Донбасса как региона, на примере которого рассматривается формирование советской идентичности, не является случайным. Можно полностью согласиться с мнением Е. В. Стяжкиной о том, что этот край стал идеальной моделью проведения советской модернизации. К моменту установления советской власти Донбасс был периферией, «провинцией» со слабо выраженными политическими и государственными ориентирами, с малочисленной элитой, способной составить оппозицию или альтернативу большевикам. Наличие крупной промышленности облегчило реализацию планов индустриализации, в результате которых регион быстро превратился в оплот экономического могущества СССР, демонстрируя преимущества нового общественно–политического строя. К тому же Донбасс как район активных миграционных процессов стал тем тиглем, в котором представители различных сословий и этнических групп превратились в новую единую наднациональную общность трудящихся – советский народ.

Инженерно–техническую интеллигенцию, количественно увеличившуюся и качественно изменившуюся к концу 1930–х годов, можно рассматривать как одну из наиболее типичных групп советских людей, сформировавшихся в своей массе из бывших крестьян. Проследить процесс превращения дореволюционного крестьянина в советского специалиста возможно лишь при анализе повседневности с помощью методологического инструментария социальной (культурной) антропологии. Социальная антропология является относительно молодой наукой, процесс её институционализации до сих пор продолжается. Предметная специфика социальной антропологии в отличие от других наук о человеке и обществе состоит в следующем:

1) общая антропоцентрическая ориентация, предполагающая исследование не отдельных сторон жизнедеятельности человека, а всей системы его социокультурных связей;

2) опосредованный характер изучения культурного контекста человеческого поведения;